

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean Lausunto aiheesta ”Suurten kauppaketjujen kehitys ja sen vaikutus tavarantoimittajiin ja kuluttajiin”

(2009/C 175/10)

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea päätti 27. syyskuuta 2007 työjärjestyksensä 29 artiklan 2 kohdan nojalla antaa oma-aloitteisen lausunnon aiheesta

Suurten kauppaketjujen kehitys ja sen vaikutus tavarantoimittajiin ja kuluttajiin.

Asian valmistelusta vastannut neuvoo-antava valiokunta ”teollisuuden muutokset” antoi lausuntonsa 18. marraskuuta 2008. Esittelijä oli Madi SHARMA.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 3.–4. joulukuuta 2008 pitämässään 449. täysistunnossa (joulukuun 3. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 136 ääntä puolesta ja 21 vastaan 20:n pidättyessä äänestämästä.

1. Päätelmät, suositukset ja ehdotukset

1.1 Suurilla vähittäiskauppaketjuilla on Euroopassa tärkeä rooli, sillä ne osallistuvat talouden rahoittamiseen, luovat uusia työpaikkoja ja tarjoavat kuluttajille monipuolisen valikoiman. Alan kasvun vaikutuksista on äskettäin saatu näyttöä ja esitetty erilaisia väittämiä. Tässä lausunnossa otetaan huomioon Lissabonin strategia ja sen kilpailukykyä, kasvua sekä uusien ja parempien työpaikkojen luomista koskevat tavoitteet ja yksilöidään tiettyjä aloja, joilla tulee parantaa vähittäiskaupan avoimuutta ja toiminnan huolellisuutta ja samalla taata vähittäiskauppioiden, tavarantoimittajien, työntekijöiden ja kuluttajien suojelu.

1.2 Euroopan komission sisämarkkinoiden ja palvelujen pääosasto sekä yritys- ja teollisuustoiminnan pääosasto teettävät parhaillaan tutkimuksia suurten kauppaketjujen kehityksestä. Niissä tarkastellaan erityisesti voittomarginaaleja, toimitusketjun pituutta ja toimijoita sekä koko vähittäiskaupan alaa. Lisäksi työllisyys-, sosiaali- ja tasa-arvoasioiden pääosasto aikoo selvittää, millaista ammattitaitoa vähittäiskaupassa vaaditaan vuoden 2020 läheisyydessä. Komitea tarjoutuu tukemaan ja avustamaan komissiota mahdollisuuksien mukaan.

1.3 Komitea esittää seuraavat suositukset ja tekee ehdotuksia toissijaisuusperiaatteen mukaisista toimista, joilla pidetään yllä kasvua, varmistetaan vähittäiskauppioiden ja tavarantoimittajien terve kilpailu, suojellaan työntekijöitä ja tuotetaan lisäksi pitkän aikavälin hyötyä kuluttajille.

1.4 ETSK seuraa jatkossakin suurten kauppaketjujen kehitystä erityisesti analysoimalla suurten vähittäiskauppojen kehitystä Euroopan pienemmissä maissa ja toteutetun tutkimuksen ulkopuolelle jääneillä sektoreilla, esimerkiksi kodinkonealalla.

1.5 ETSK:n teettämän tutkimuksen ⁽¹⁾ perusteella on selvää, että Länsi-Euroopassa tapahtuu suurten vähittäiskauppaketjujen keskittymistä paitsi elintarvike- ja vaatetusalalla myös rautakauppa-alan, urheilun, vapaa-ajan ja kulttuurin kaltaisilla aloilla. Tämä ei

(1) *London Economics* -konsulttitoimiston ETSK:n neuvoo-antavan valiokunnan toimeksiannosta tekemä tutkimus *The evolution of the high-volume retail sector in Europe over the past 5 years*. Tutkimus on luettavissa osoitteessa http://www.eesc.europa.eu/sections/ccmi/externalstudies/documents/HVR_Final_Report_revised_with_annex.doc.

kuitenkaan johdu vähittäiskaupan alalla toteutetuista fuusioista, haltuunotoista tai yritysostoista. Vaikka viime vuosina on syntynyt suuria kansainvälisiä kauppaketjuja, vähittäiskauppa on edelleen pääosin valtiokohtainen ala.

1.6 Vähittäiskaupan kasvu ja menestys vaikuttavat myönteisesti Euroopan talouteen. Monet alkujaan pienet tai keskisuuret vähittäiskaupparyitykset ovat menestyäkseen tehostaneet toimintaansa, parantaneet kilpailukykyään ja tuottavuuttaan ja alkaneet ottaa asiakkaiden tarpeita aiempaa paremmin huomioon. Kasvua on tapahtunut sekä yksityisyrittäjissä että osuus- ja yhteisötalouden yrityksissä. Monet eurooppalaiset yritykset ovat nykyään menestyviä globaaleja yrityksiä, jotka perustavat uusia liiketoimintayksiköitä Kiinaan, Yhdysvaltoihin, Kaukoitään ja Venäjälle. Vahva asema kotimaanmarkkinoilla on antanut parhaiten menestyville yrityksille mahdollisuuden siirtää liiketoimintamallinsa myös alueille, jotka kuuluvat maailmaan haastavimpiin vähittäismyyntimarkkinoihin. Tämä on hyödyttänyt suuresti työntekijöitä ja osakkeenomistajia mutta myös eurooppalaisia kuluttajia, jotka voivat nauttia entistä laajemmasta tuotevalikoimasta ja kilpailukykyisistä hinnoista.

1.7 Vähittäiskauppa on dynaaminen, innovatiivinen ja kilpailukykyinen ala, jonka elinvoimaisuudesta ja kilpailukykyvyydestä on saatu jatkuvasti näyttöä kansallisten kilpailuviranomaisten tekemissä tutkimuksissa ⁽²⁾. On tärkeää, ettei kaupallisesta menestyksestä rangaista, paitsi silloin, kun käytännöt eivät sovi yhteen sisämarkkinoiden toteuttamisen kanssa ja erityisesti, jos on selvää näyttöä siitä, että markkinavoimaa käytetään väärin tai kuluttajille aiheutetaan haittaa EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan määräysten vastaisesti. Markkinoilla vallitseva kilpailu on tehokas keino suojella kuluttajia, ja toiminnan tehokkuus voi tuottaa lisäksi muita hyötyjä. Vapailla ja oikeudenmukaisilla markkinoilla vähittäiskauppiat kilpailevat tarjoamallaan palveluilla, tuotteidensa laadulla ja hinta-laatusuhteella.

(2) Yhdistyneen kuningaskunnan kilpailulautakunnan tutkimus päivittäistavaramarkkinoista: <http://www.competition-commission.org.uk/inquiries/ref2006/grocery/index.htm>. Lopullinen tutkimusraportti julkaistaneen vuoden 2008 jälkipuoliskolla. Itävallan kilpailuviranomaisten selvitys supermarketien neuvotteluvaiheesta: http://www.bwb.gv.at/BWB/English/groceries_sector_inquiry.htm.

1.8 Vaikka 27 jäsenvaltiosta muodostuvan taloudellisen kokonaisuuden sisällä on ymmärrettävästi eroja ja vaihtelevuutta, komitea katsoo, että tarvitaan Euroopan tason neuvotteluja tai jopa koordinoitua, jotta kaupan ala voisi täyttää tehtävänsä yleispalvelun tarjoajana. Tämä voisi johtaa entistä yhdenmukaisemman eurooppalaisen järjestelmän luomiseen kaupallisen toiminnan arviointia ja jäljitettävyyttä varten, jolloin olisi mahdollista edistää kaupan kehitystä yhä paremmin.

1.9 Suurten kauppaketjujen ja tavarantoimittajien keskinäisten toimintamenettelyjen avoimuuden takaamiseksi ETSK suosittaa jatkamaan keskustelua siitä, tuottavatko jäsenvaltiokohtaiset vähittäiskauppioiden ja tavarantoimittajien suhteita sääntelevät vapaaehtoiset toimintasäännöt lisähyötyä ja ovatko ne EU:n kilpailulainsäädännön mukaisia. Komitea suosittaa niin ikään laatimaan selkeän ja avoimen analyysin koko toimitusketjusta, johon kuuluu ensisijaisten tavarantoimittajien ja suurten kauppaketjujen lisäksi monia muitakin toimijoita.

1.10 Jäsenvaltiosalla voitaisiin ottaa käyttöön itsesääntelyyn perustuvat vapaaehtoiset käytäntösäännöt, jotka kattaisivat koko toimitusketjun pellolta pöytään ja joita tukisivat vähittäiskauppioiden ja tavarantoimittajien väliset kirjalliset sopimukset.

1.11 Toimintasääntöjen tulisi mahdollistaa myös se, että yhä useammat tuotanto- ja palvelualan keskisuuret sekä pienet ja käsiteolliset yritykset pääsisivät suurten kauppaketjujen palvelukseen minimivakuuksin.

1.12 Käytännösäännöt mahdollistaisivat nykyisen jouston säilyttämisen kaupankäynnissä ja neuvotteluissa ja sallisivat yhtäkäisten olosuhdemuutosten (esimerkiksi inflaation tai öljyn hinnanmuutosten) edellyttämät mukautukset. Ne hyödyttäisivät sekä tavarantoimittajia että vähittäiskauppiaita mutta estäisivät suuria kauppaketjuja ja tavarantoimittajia harjoittamasta painostusta tai vilpillistä toimintaa.

1.13 Käytännösääntöihin voisi sisältyä seuraavaa:

- Laaditaan vähittäiskauppioiden ja tavarantoimittajien välisen liiketoiminnan yleiset ehdot, joissa määritellään kyseisiin ehtoihin tehtävien muutosten ilmoitusaika eli se, kuinka kauan ennen muutosten voimaantuloa niistä on ilmoitettava, sekä sopimusten irtisanomisaika.
  - Takautuviin alennuksiin jo sovitusta hinnoista ei voida painostaa.
  - Tavarantoimittajia ei voida painostaa osallistumaan alkupe- räisessä hintasopimuksessa sovitun ylittäviin markkinointi- tai jakelukustannuksiin.
  - Tavarantoimittajat eivät maksa korvauksia vähittäismyynti- voittojen menetyksistä, paitsi jos näin on määrätty ja sovitun etukäteen tai jos tavarantoimittaja ei ole toimittanut vaadit- tua määrää.
  - Myymättä jääneitä tavaroita ei voi palauttaa kuin erityisistä ja sopimuksessa sovituin ehdoin.
  - Alkuperäisessä sopimuksessa yksiselitteisesti sovittujen vel- voitteiden ylittäviä korvauksia menetyksistä, huolimattomuudesta tai laiminlyönneistä ei sallita.
  - Kertasuorituksina suoritettavia maksuja tilausten tai hyllyti- lan varmistamiseksi ei hyväksytä. Kaikkien myynninedistä- miskampanjoihin liittyvien maksujen on oltava selviä ja avoimia.
  - Osapuolten on sovittava etukäteen kaikista myynninedistä- miskampanjoista ja sopimukseen on sisällyttävä myös sel- västi määritelty ilmoitusaika sekä selkeät kirjalliset myynninedistämiskampanjaa koskevat ehdot.
  - Vähittäiskauppioiden virheellisiä ennusteita ei saa sälyttää tavarantoimittajien maksettavaksi, ei myöskään myynnin- edistämiskampanjoiden aikana. Jos ennusteet tehdään yhdessä tavarantoimittajan kanssa, ehdot on kirjattava.
  - Tuottajien ja vähittäiskauppioiden on vastattava kuluttajien odotuksiin ja annettava tietoa myytyjen tuotteiden – eritoten, jos ne ovat tuontituotteita – ominaisuuksista ja tuotanto-olosuhteista.
  - Tavarantoimittajalle on osana sopimusehtoja annettava käyt- töön kirjallinen menettely kuluttajavalitusten käsittelyä varten.
- 1.14 Käytännösäännöt on saatettava vähittäiskaupparyityksen koko osto- ja johtohenkilöstön tietoon. Lisäksi edellytetään, että vähittäiskauppiat nimittävät sisäisen vastuuhenkilön valvomaan käytännösääntöjen noudattamista, pitämään kirjaa tavarantoimit- tajien kanssa tehdyistä sopimuksista ja huolehtimaan siitä, että tavarantoimittajille ilmoitetaan automaattisesti sopimusehtoihin tehtävistä muutoksista.
- 1.15 ETSK suosittaa myös, että jäsenvaltiosalla nimitetään sovittelijoita, jotka välittävät riita-asioissa sekä arvioivat ja seuraavat käytännösääntöjen täytäntöönpanoa. Sovittelijoilla tulisi olla oikeus kerätä tietoja kaikilta sidosryhmiltä ja tutkia ennaltaehkäi- sevästi käytännösääntöjen rikkomisia. Tämä ehdotus on yhden- mukainen komitean eurooppalaisia pk-yrityksiä tukevaista aloitteesta ("Small Business Act") antaman suosituksen kanssa.
- 1.16 Kaupankäyntiä koskeva yhteisön lainsäädäntö on pantava tehokkaasti täytäntöön. Erityisesti maksuehtoja koskevia sää- nöksiä on kuitenkin muutettava siten, että niissä määritellään enimmäismaksuaika. Vaikka säädöksiä on annettu, ne on saatettu jäsenvaltioissa voimaan hyvin epäyhdenmukaisesti tai vapauttavia lau- sekkeita soveltaen.
- 1.17 Suurten kauppaketjujen rakennuslupa-anomuksia silmällä pitäen asianomaisten keskushallinnon yksiköiden tulisi laatia pai- kallisviranomaisille "kilpailutesti", jolla selvitetään todellinen tarve ja jossa otetaan huomioon esimerkiksi sellaisia kriteereitä kuin "kaupungin keskusta ensin". Testin avulla arvioidaan paikallista eri vähittäiskauppanuotojen välistä todellista kilpailua, senhetkisiä maankäyttöoikeuksia sekä infrastruktuuriin liittyviä ja yhteisölle koituvia hyötyjä. Tarkoitus on varmistaa, että huomioon otetaan nykyisen ja tulevan kaupallisen tarjonnan monimuotoisuus asu- tuskeskuksessa, jossa lähikauppojen, suurten vähittäiskauppaket- jujen ja kaupakeskusten olisi voitava toimia rinta rinnan.

1.18 Vähittäiskauppa on pääosin valtiokohtainen ala, ja siksi viranomaisten (kansallisten kilpailuviranomaisten) tulisi käytännössä tehokkaasti täytäntöönpanon varmistamiseksi tarkastella säännöllisesti oikeusasiamiehen mahdollisia raportteja ongelmallisista käytännöistä. Tässä yhteydessä niillä olisi mahdollisuus pyytää tietoja suoraan vähittäiskauppailta tai tavarantoimittajilta, analysoida lähtötilanne ja seurata alalla saavutettua edistystä. Mikäli väärinkäytössiä esitetään toistuvasti, ongelmaan voitaisiin puuttua lainsäädäntötoimin. Seurannasta vastaavia viranomaisia tulisi myös kannustaa valistamaan kaikkia toimitusketjun toimijoita käytännösten käytöstä ja hyödyistä sekä huolehtimaan siitä, että niitä noudatetaan.

1.19 Lisäksi jäsenvaltioiden tulisi varmistaa, että toimintaympäristö mahdollistaa vähittäiskauppioiden voimakkaan kilpailun, jolloin kuluttajille koituu hyötyä, kun hinnat laskevat ja valikoimat kasvavat. Samalla tulisi kuitenkin varmistaa eri alojen välillä tarvittava tasapaino sekä kaupunkisuunnittelun huomioon ottaminen.

2. Perustelut

2.1 Neuvoa-antavan valiokunnan ”teollisuuden muutokset” tehtävänä on edistää tärkeimpiä teollisuuden muutoksia koskevien yhteisten toimenpiteiden koordinoitua ja johdonmukaisuutta laajentuneessa EU:ssa sekä varmistaa tasapaino muutosten sosiaalisen hyväksyttävyyden sekä EU:n teollisuuden kilpailukyvyä säilyttämisen välillä.

2.2 Suuret kauppaketjut ja niiden yhteiskunnallinen vaikutus ja vaikutusvalta näyttävät viime aikoina kasvaneen. Tässä lausunnossa otetaan huomioon Lissabonin strategia ja sen kilpailukykyä, kasvua sekä uusien ja parempien työpaikkojen luomista koskevat tavoitteet ja yksilöidään koko arvoketjusta aina loppukuluttajiin asti tietyt aloja, jotka saattavat edellyttää EU:n toimia tai järjestelyjä.

2.3 ETSK on teettänyt käsillä olevaa lausuntoa varten tutkimuksen, jossa on pyritty määrittelemään suuret kauppaketjut (ks. liite 1, *London Economicsin* tutkimus). Kuten tutkimuksessa todetaan, erilaisten määritelmäkokeilujen parametrit johtavat kuitenkin erilaisiin tuloksiin. Koska monet vähittäiskaupparyitykset ovat liian suuria ollakseen pk-yrityksiä ja koska erityisesti uusista jäsenvaltioista ei ole saatavissa tilastotietoa, tässä lausunnossa sovelletaan yhdistettyjä määritelmiä. Suuret kauppaketjut ovat yrityksiä, joilla on yli 5 prosentin markkinaosuus, joiden liikevaihto ylittää 200 miljoonaa euroa ja jotka työllistävät vähintään 250 työntekijää. On myös hyödyllistä analysoida eri markkinoiden viisi suurinta yritystä sekä tarkastella, onko kyse yksityisyritykselle vai yhteisötaloudelle tyypillisestä liiketoimintamallista.

2.4 Edellä mainitussa tutkimuksessa keskitytään kahdeksaan Euroopan maahan ja tarkastellaan Yhdistyneen kuningaskunnan, Ranskan, Saksan, Espanjan, Italian, Romanian, Puolan ja Tšekin elintarvike ja vaatetuskauppaa. Keskittyminen on ilmeistä myös muun muassa rautakaupan, kodinkoneiden ja -sähkölaitteiden, urheilun, vapaa-ajan ja kulttuurin aloilla, mutta niitä ei raportissa käsitellä. Tässä lausunnossa esitettävä analyysi perustuu tilastotietoihin⁽³⁾. Useilla toimitusketjun eri aloilla, myös työntekijä- ja kuluttajatahoilla, on tehty monia muitakin tutkimuksia, ja niihin tehtävillä viittauksilla on tarkoitus korostaa konkreettisten asiatiertojen hankkimisen hankaluutta ja tähän mennessä tehtyjen tutkimusten runsautta⁽⁴⁾.

2.5 Suuret kauppaketjut houkuttelevat runsaan tarjontansa avulla yhä enemmän asiakkaita kaikkialla EU:ssa. Vuoden 2005 tiedot osoittavat, että Carrefourilla (Ranska), Metro Groupilla (Saksa), Tescolla (Yhdistynyt kuningaskunta) ja Rewellä (Saksa) on suurimmat markkinaosuudet Länsi-, Keski- ja Itä-Euroopassa. Saksassa, Ranskassa, Irlannissa ja Ruotsissa viiden suurimman vähittäiskaupparyityksen osuus päivittäistavaramarkkinoista oli vuonna 2005 yli 70 prosenttia.

2.6 Monet suuret kauppaketjut, osuus- ja yhteistaloudelliset vähittäiskaupparyitykset mukaan luettuina, ovat aloittaneet liike-toimintansa pk-yrityksinä, ja niiden huimasta kasvusta voitaisiin ottaa paljon oppia. Ne ovat kaikki antaneet huomattavan panoksen Lissabonin strategian kilpailukyky-, työpaikka- ja kasvutavoitteiden saavuttamiseen. Suurilla kauppaketjuilla on tukeaan vahva ja usein keskittynyt tukkukauppa-ala ja tuotantoteollisuus. Hallitsevassa asemassa olevien tavarantoimittajien aiheuttamat paineet vaikuttavat vähittäiskauppioiden voittomarginaaleihin sekä pienten ja keskisuurten tavarantoimittajien kilpailukykyyn. Komitea odottaa lähivuosina valmistuvien vähittäiskauppaa koskevien Euroopan komission tutkimusten tuloksia. Sisämarkkinoiden ja palvelujen pääosasto sekä yritys- ja teollisuustoiminnan pääosasto keskittyvät tutkimuksissaan tarkastelemaan toimitusketjun pituutta ja toimijoita sekä koko vähittäiskaupan alan marginaalijakaamaa.

2.7 Vähittäiskaupan kasvulla ja uusilla kehityssuunnauksilla, esimerkiksi erikoisliikkeiden ilmestymisellä vaatetuskaupanalalle, on merkittäviä vaikutuksia yrityksiin, myös pk-yrityksiin, samoin kuin itsenäisiin ammatinharjoittajiin, työntekijöihin, tavarantoimittajiin ja kuluttajiin. Tässä neuvoa-antavan valiokunnan laatimassa oma-aloitteisessa lausunnossa tarkastellaan objektiivisia tietoja suurten kauppaketjujen kehityksestä kuluneiden viiden vuoden aikana. Lausunnossa keskitytään etenkin päivittäistavara- (elintarvike-) ja vaatetusalan suuriin eurooppalaisiin kauppaketjuihin.

⁽³⁾ Ks. alaviite 1.

⁽⁴⁾ I) *Impact of Textiles and Clothing Sectors Liberalisation on Prices*. Kielin maailmantalouden instituutti, Kiel, Saksa. Euroopan komissio, kaupapolitiikan pääosasto. Lopullinen tutkimusraportti 2007-4-18, http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2007/june/tradoc_134778.pdf. II) *Business relations in the EU Clothing Chain: from industry to retail and distribution*. Bocconi University, ESSEC Business School, Baker McKenzie. Lopullinen tutkimusraportti, lokakuu 2007, http://ec.europa.eu/enterprise/textile/documents/clothing_study_oct_2007.pdf.

2.8 Päivittäistavara- ja vaatetuskaupan nykytilanne

- Elintarvikkeiden vähittäismyynnin arvo oli 754 miljardia euroa vuonna 2006 ⁽⁵⁾, mikä merkitsee 3,4 prosentin reaali-kasvua vuoteen 2003 verrattuna. Ranskan, Yhdistyneen kuningaskunnan ja Saksan osuus kokonaismyynnistä on yli 65 prosenttia ja Italian, Espanjan ja Puolan osuus 30 prosenttia. Romanian, Unkarin ja Tšekin osuus kokonaismenoista on yhteensä alle 5 prosenttia.
- Vaatteiden vähittäismyynnistä on vaikeampi saada tietoja. Vähittäiskaupan arvo oli 120 miljardia euroa vuonna 2006, mikä merkitsee 2,5 prosentin reaali-kasvua vuodesta 2003. Kyseinen myynti on tapahtunut lähes kokonaan Yhdistyneessä kuningaskunnassa, Saksassa, Ranskassa ja Italiassa, tosin tulokseen on saattanut vaikuttaa se, että uusista jäsenvaltioista on saatavissa vain vähän tietoa.
- Jäsenvaltioissa suurimman liikevaihdon omaavat vähittäiskauppiat toimivat elintarvikealalla. Suurin toimija Tesco on selvästi kilpailijoitaan edellä. Sen myynti vuonna 2006 oli 10 miljardia euroa suurempi kuin toisena olevan Carrefourin.
- Elintarvike- ja vaatetusketjujen vertailu osoittaa, että suurin vaatetuskaupan yritys (Marks and Spencer) on vasta 25. sijalla.
- Monet päivittäistavara-kaupoiksi luokitellut suuret kauppaketjut myyvät myös vaatteita, tekstiilejä ja sähkölaitteita, eikä niiden liikevaihdon voi olettaa perustuvan vain elintarvikkeiden myyntiin.
- Italiassa ja Espanjassa suurten kauppaketjujen elintarvike-myynti on lisääntynyt yli 25 prosenttia vuodesta 2003. Myös Tšekissä ja Romaniassa suuret kauppaketjut ovat kasvaneet merkittävästi (joskin Romanian lähtötaso oli erittäin alhainen).
- Vaatetusalan suuret kauppaketjut toimivat vain kolmella tutkimuksen kohteena olleesta yhdeksästä markkina-alueesta. Niiden myynti on kasvanut tasaisesti sekä Saksassa (5 prosenttia) että Yhdistyneessä kuningaskunnassa (3 prosenttia). Italian ainoan suuren vaatetusketjun (Benetton Group) reaalin myynti sen sijaan väheni vuosina 2003–2006 ⁽⁶⁾.

⁽⁵⁾ Vähittäiskauppioiden internetin kautta tapahtuva myynti sisältyy kokonaismyynnilukuihin, eikä sitä käsitellä tässä lausunnossa erikseen, sillä saatujen tietojen mukaan verkkokauppa – vaikka se on kasvussa – on 1–2 prosenttia Yhdistyneen kuningaskunnan elintarvikemyynnistä.

⁽⁶⁾ London Economics Interim Report, *The Evolution of the High Volume Retail Sector in Europe over the past 5 years*, helmikuu 2008.

2.9 Elintarvike- ja juoma-alalla (päivittäistavarat) kustannukset (raaka-aineiden hinnat) nousevat parhaillaan kaikkialla maailmassa nopeammin kuin moniin vuosikymmeneen. Maailmanlaajuinen vaurastuminen, huonot sadot ja tarjontaan vaikuttavat hallitusten asettamat biopoltoainetavoitteet korottavat varsinkin viljan ja siten peruselintarvikkeiden ja eläinrehujen hintaa, mikä puolestaan nostaa kuluttajahintoja yhä korkeammalle.

2.10 Tällä hetkellä eri päivittäistavaroita edustava tuotekori on huomattavasti kalliimpi kuin edellisvuosina, ja sen hinta vaihtelee voimakkaasti jäsenvaltioittain. Raaka-aineiden hintojen viimeaikainen nousu voi kutistaa tavarantoimittajien voitot olemattomiin. Vähittäiskauppioiden voittomarginaalit ovat vieläkin pienemmät, ja kassalla maksettavien hintojen nousu vaikuttaa valtionvarainministeriöiden inflaatiolukuihin, jotka puolestaan tuntuvat hyvin nopeasti työntekijöiden kanssa käytävissä palkkanuotteluissa. Vähittäismyynnihintojen inflaatio ja öljyn ajankohtainen hinnannousu vaikuttavat yhtä lailla sekä koko toimitusketjuun että kuluttajiin, ja näkymät ovat tällä hetkellä huolestuttavia kaikkien kannalta.

2.11 Koska kuluttajat voivat kovan kilpailun ansiosta vapaasti vaihtaa kauppa, vähittäiskauppiat tekevät kaikkensa tehostaakseen toimintaansa ja saadakseen lisää mittakaavaetuja. Myös monet tavarantoimittajat ovat kasvaneet vähittäiskaupan kehityksessä, ja niiden strategioista voidaan saada arvokasta oppia.

Toimitusketju sinänsä voi sekä elintarvike- että vaatetuskaupan alalla olla pitkä, ja kaikilla toimijoilla, jakelijoilla, pakkaajilla, toissijaisilla tuottajilla, jalostajilla, tukkukauppiaille jne. on kussakin vaiheessa omat marginaalinsa.

2.12 Vaatetuskaupan hinnat ovat koko Euroopassa suhteellisen vakaat. Tämä johtuu etenkin EU:n hitaasta talouskasvusta, jonka syitä ovat muuttuvat kulutustottumukset, kansainvälisen kaupan vapautuminen, Kiinan aseman vakiintuminen johtavana vaate-tuottajana sekä Euroopan valuuttojen arvonnousu. Lisäksi markkinoiden dynamiikka on muuttumassa, kun perinteiset päivittäistavaroihin keskittyneet supermarketit laajentavat muita kuin elintarvike-tuoteryhmiään ja Zaran ja H&M:n kaltaiset ketjut korvaavat pienet itsenäiset erikoisliikkeet ⁽⁷⁾.

⁽⁷⁾ *Business Relations in the EU clothing Chain*. Bocconi University. Lopullinen tutkimusraportti, lokakuu 2007, http://ec.europa.eu/enterprise/textile/documents/clothing_study_oct_2007.pdf.

2.13 Hintaindeksien erojen kehitys ei välttämättä kuvasta hintamarginaalien kehitystä, sillä hintamarginaalissa on kyse hintojen erosta⁽⁸⁾. Lisäksi olisi oltava varovainen siinä, minkä tyyppisiä päätelmiä tällaisen analyysin pohjalta tehdään. Hintakehityksen erot eivät välttämättä heijastele tuottajien ja vähittäiskauppioiden voittomarginaalien muutoksia, sillä hintoihin vaikuttavat monet muutkin muuttujat. Esimerkiksi arvonlisäveron⁽⁹⁾, palkkojen ja tuontihintojen muutokset tai tekniset parannukset voivat laskea tai nostaa kuluttajahintoja vaikuttamatta tuottajahintoihin.

2.14 Euroopan vähittäiskauppiat ovat yhtä mieltä siitä, että kestävyysperiaatteiden mukainen kulutus ja tuotanto ovat keskeisiä tulevaisuuden haasteita. Vähittäiskauppiat näkevät päivittäin, miten asiakkaiden tarpeet muuttuvat, tarkoituksenmukaista ja täsmällistä tietoa tarvitaan jatkuvasti lisää, uusia ekotuotteita tuodaan nopeasti markkinoille ja toimitusketjun prosessit ovat yhä ympäristöystävällisempiä. Euroopan vähittäiskauppiat ehdottavatkin omaehtoisesti kestävän kulutuksen toimintaohjelmaa ja vähittäiskaupan ympäristötoimintaohjelmaa sekä tekevät tiivistä yhteistyötä Euroopan komission kanssa EU:n vuodeksi 2020 asetettujen ilmastonmuutosta koskevien tavoitteiden saavuttamiseksi.

3. Aloja, joita tulisi seurata

3.1 Mahdollisista järjestelyistä tulevaisuudessa käytävän keskustelun tavoitteena on seuraavassa esitettyjen kansalaisyhteiskunnan huolenaiheiden poistaminen. Keskustelun tulisi perustua huonojen käytänteiden selkeisiin ja avoimiin ilmoitusmenettelyihin, ja kaikissa tapauksissa valitusten tueksi on esitettävä näyttöä. Tämä koskee kaikkia sidosryhmiä.

3.2 Jäsenvaltioiden tulee varmistaa sellainen kilpailu, joka takaa asianmukaisen kehityksen kaikille kaupan muodoille, jotta kuluttajat voivat hyötyä kilpailusta alempien hintojen ja laajan valikoiman ansiosta.

3.3 Jäsenvaltiotasolla sovellettavissa hyvää kauppatapaa koskevissa määräyksissä voidaan ottaa huomioon paikalliset yhteiskunnalliset painotukset esim. aukioloaika- tai työvoimakusymyksissä. ETSK:n suosittelemat vapaaehtoiset käytännesäännöt tuleekin laatia ja niitä tulee soveltaa jäsenvaltiotasolla, semminkin kun vähittäiskaupan markkinat ovat hyvin paikalliset.

⁽⁸⁾ Jos esimerkiksi tuottajahinta on 100 ja kuluttajahinta 200, marginaali ei pysy samana molempien hintojen noustessa 10 prosenttia. Konkreettisten hintojen eron vuoksi marginaali kasvaa 100:sta (200–100) 110:een (220–110).

⁽⁹⁾ Mitatut hinnat ovat kuluttajien maksamia todellisia hintoja, joten ne sisältävät esimerkiksi alv:n kaltaiset myyntiverot ja niissä on otettu huomioon kausittaiset alennusmyynnit, *Harmonized Indices of Consumer Prices (HICPs)*. A Short Guide for Users, Eurostat, maaliskuu 2004.

3.4 Sääntelyn parantamiseksi⁽¹⁰⁾ EU-tasolla on toteutettu kilpailua edistäviä uudistuksia rajoittavan lainsäädännön poistamiseksi. Siksi ETSK suosittaa alalle itsesääntelyä. Se, että vähittäiskauppiat laativat jäsenvaltiotasolla säännösten, voitaisiin tulkitse kilpailun vastaiseksi vähittäiskauppioiden salaisen yhteistoiminnan helpottamiseksi. Julkisen vallan toimien tavoitteena tulee kuitenkin olla tällaisten säännösten tarkistaminen avoimuuden ja toiminnan huolellisuuden parantamiseksi sekä vähittäiskauppioiden että tavarantoimittajien keskuudessa ja pitkällä aikavälillä kuluttajalle syntyvän hyödyn lisäämiseksi.

3.5 Vähittäiskaupan ja toimitusketjujen käytäntöjä vastaan esitetään paljon syytöksiä. ETSK suosittaa, että väitteisiin vastauksiksi jäsenvaltiotasolla solmitaan sopimuksia ja laaditaan käytännesäännöt (ks. suositukset ja päätelmät). Tässä yhteydessä tulee lisätä menettelyn avoimuutta ja suojella niin vähittäiskauppiaita kuin tavarantoimittajia, ja sovittelijan tulee voida tarvittaessa puuttua toimintaan.

3.6 Kilpailupolitiikka ja muut vähittäiskauppaan vaikuttavat sääntelypolitiikat täydentävät kauppapolitiikkaa. Vaikuttaa siltä, että keskeisenä poliittisena haasteena on löytää tasapaino, jossa vähittäiskauppiat voivat hyödyntää mittakaavaetuja ostoissa ja toiminnoissa, mutteivät käytä väärin markkinavoimaansa.

3.7 Käytännesääntöjä voitaisiin soveltaa myös tuontituotteiden valvonnassa. Sekä elintarvikkeiden että vaatteiden tuonnilla on tänä päivänä suuri merkitys markkinoiden voimasuhteissa. Tuontielintarvikkeiden osuus on yleensä suurempi länsimaissa, ja tuontin osuus elintarvikkeiden kulutuksesta kasvaa nopeasti Itä-Euroopan maissa.

3.8 Länsimaissa tuontituotteilla on vaatetusalaalla⁽¹¹⁾ erittäin suuri markkinaosuus, monissa tapauksissa yli 100 prosenttia. Tämä johtuu siitä, että viennin kokonaisarvo on tuotannon kokonaisarvoa suurempi, mikä tarkoittaa, että jotkin tuotteet viedään maahantuonnin jälkeen muille markkinoille.

⁽¹⁰⁾ http://ec.europa.eu/governance/better_regulation/index_fi.htm

⁽¹¹⁾ Vaatetusalaan luetaan kaikki tuotteet, jotka kuuluvat luokkaan "vaatteiden valmistus, turkisten muokkaus ja värjäys".

4. Vähittäiskaupan työntekijät

4.1 Vähittäiskauppa on alalla työskentelevien lukumäärällä mitattuna elintärkeä Lissabonin strategian kannalta. Työllisyysasioiden pääosasto selvittää parhaillaan vähittäismyynnin ja kaupan alan uuden osaamisen tunnistamista sekä tulevia taitotarpeita ja työllisyysnäkömiä vuoteen 2020 saakka. Samanlaista selvitystä tehdään myös tekstiili-, vaatetus- sekä jalkine ja nahkakaupanalalta. Molemmat tutkimukset liittyvät hankkeeseen, joka kattaa kuusitoista talouden alaa, joilla kaikilla sovelletaan yhteistä ennakkointimenetelmää taitojen ja työllisyyden tulevan kehityksen määrittelemiseksi skenaarioanalyysin perusteella.

4.2 *London Economics* -ryhmän tekemän selvityksen mukaan suuret elintarvikekauppaketjut työllistävät Yhdistyneessä kuningaskunnassa noin 1,2 miljoonaa henkeä. Muissa maissa työllistyvyys on paljon pienempi, mutta kaiken kaikkiaan suuret kauppaketjut työllistävät Länsi-Euroopan maissa enemmän kuin Itä-Euroopan maissa. Työntekijöiden määrä on kasvanut vuodesta 2003 alkaen kaikissa maissa lukuun ottamatta Ranskaa ja Tšekkiä, joissa määrä on pysynyt samana.

4.3 Suurten kauppaketjujen palveluksessa työskentelevien osuus vaihtelee Euroopassa hyvin paljon. Yhdistyneessä kuningaskunnassa yli 75 prosenttia ja Saksassa yli 60 prosenttia elintarvikekauppojen ja tavaratalojen työntekijöistä on suurten

kauppaketjujen palveluksessa, kun osuus on Puolassa noin 20 prosenttia ja Romaniassa alle 5 prosenttia.

4.4 Kaiken kaikkiaan Euroopassa naisten osuus tukku- ja vähittäiskaupan työvoimasta on suurempi kuin heidän osuutensa kokonaistyövoimasta, mutta kymmenessä uudessa jäsenvaltiossa ero on paljon suurempi kuin EU15-maissa. Ainoa poikkeus on Ranska: siellä naisten osuus tukku- ja vähittäiskaupan työvoimasta on pienempi kuin kaikilla talouden aloilla yhteensä.

4.5 Jäsenvaltioiden välillä on mielenkiintoisia ikäjakaumaeroja. Esimerkiksi Yhdistyneessä kuningaskunnassa nuorten (alle 25-vuotiaiden) osuus on paljon suurempi kuin missään muualla, mutta myös yli 65-vuotiaiden työntekijöiden osuus on suurempi (vaikka heitä onkin edelleen hyvin vähän). Italiassa, Tšekissä ja Unkarissa nuorten työntekijöiden määrä on pienempi mutta 25–49-vuotiaiden osuus suurempi.

4.6 Osa-aikatyö on tukku- ja vähittäiskaupan alalla yleisempää kuin kaikilla talouden aloilla Euroopassa yhteensä. EU15-maiden ja kymmenen uuden jäsenvaltion välillä ja myös näiden ryhmien sisällä on kuitenkin huomattavia eroja.

Bryssel 3. joulukuuta 2008

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean puheenjohtaja
Mario SEPI

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean pääsihteeri
Martin WESTLAKE